

Linköping

Kartläggning av det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) i Linköpings kommun

Diarienummer: BIN 2023-313

Datum: 2024-02-06

Utbildningsförvaltningen

Sara Qvarnström

1. Inledning.....	2
1.1 Avgränsningar och fokusområden.....	2
1.2 Metod.....	3
2. Uppdraget för det kommunala aktivitetsansvaret.....	3
3. KAA i Linköpings kommun.....	5
3.1 Organisation.....	5
3.2 Kostnader.....	5
3.3 Ekonomiska förutsättningar för ungdomar.....	6
4. Insatser och effekter.....	6
4.1 Målgrupp.....	6
4.2 Insatser.....	7
4.3 Uppföljning, utvärdering och effekter.....	9
5. Samverkan.....	9
5.1 Samverkan med skolor.....	10
5.2 Samverkan inom kommunen.....	10
5.3 Samverkan med andra aktörer.....	11
6. Omvärldsbevakning.....	11
6.1 En jämförelse med andra kommuners KAA.....	11
6.1.1 Norrköping.....	12
6.1.2 Uppsala.....	13
6.1.3 Jönköping.....	13
6.1.4 Örebro.....	14
6.1.5 Västerås.....	14
7. Slutsatser.....	16
Referenslista.....	17

1. Inledning

Bildningsnämnden gav i maj 2023 (2023-05-24, § 62) utbildningsdirektören i uppdrag att kartlägga organisationen för det kommunala aktivitetsansvaret (KAA) i Linköpings kommun, dess insatser och effekter samt beskriva hur dessa möter de lagkrav som finns. Kartläggningens syfte är att ge underlag till förbättrings- och utvecklingsarbete av det kommunala aktivitetsansvaret i Linköpings kommun.

Gruppen unga som omfattas av aktivitetsansvaret är de som gått ut grundskolan eller motsvarande men inte fyllt 20 år och varken går eller har fullföljt utbildning med examen från ett nationellt program i gymnasieskolan eller med gymnasiebevis inom den anpassade gymnasieskolan.

Syftet med det kommunala aktivitetsansvaret är att de ungdomar som omfattas ska påbörja eller återuppta gymnasiestudier och i slutänden slutföra studierna. Ungdomar som aldrig påbörjat eller som har avbrutit eller inte har fullföljt sin gymnasieutbildning är överrepresenterade bland arbetslösa, de som är beroende av försörjningsstöd och de som har sjukersättning. Dessa ungdomar kan få svårigheter att komma vidare i utbildning och i förlängningen hamna i långvarigt utanförskap. Kommunernas arbete med att skapa goda framtidsmöjligheter för unga som efter grundskolan inte fullföljer sin gymnasieutbildning är ur ett samhällsperspektiv av stor betydelse ur flera aspekter. Ett långvarigt utanförskap får negativa följder för de som drabbas men även för samhället som behöver bistå med försörjning och annat stöd och går miste om de intäkter som följer av att medborgare arbetar.

1.1 Avgränsningar och fokusområden

Kartläggningen har fokuserat på huvudområdena uppdrag, organisation, insatser och effekter, målgrupp, samverkan samt omvärldsbevakning.

Det förebyggande arbetet är centralt för det kommunala aktivitetsansvaret och samtidigt avgörande för att få dessa ungdomar att fullfölja en gymnasieutbildning. Ett förebyggande arbete är grunden i KAA och det behöver göras i både grund- och gymnasieskolan via stöd i lärandet och skolsituationen, genom studie- och yrkesvägledning, främjande av elevhälsa samt i övergångarna mellan skolformerna. Målet måste vara att så få ungdomar som möjligt ska omfattas av det kommunala aktivitetsansvaret. Det förebyggande arbetet berörs inte närmare i denna kartläggning då dess fokus är det kommunala aktivitetsansvarets nuvarande organisation och arbete.

Det kommunala aktivitetsansvaret hanterar en del av en grupp som följs upp på nationell nivå, *unga som varken arbetar eller studerar* (UVAS), vilka är unga mellan 16 till 29 år och som myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) sammanställer statistik om kontinuerligt. MUCF pekar i sin senaste rapport om UVAS på framgångsfaktorer för det lokala arbetet med målgruppen. Bland annat handlar det om att skapa strukturer inom kommunerna som möjliggör ett långsiktigt arbete med unga som varken studerar och arbetar

och utforma verksamheter som utgår från de ungas individuella behov av stöd.¹ Kartläggningen går inte närmare in på det långsiktiga arbetet som sträcker sig efter det kommunala aktivitetsansvaret upphört.

1.2 Metod

I kartläggningen har intervjuer gjorts med de som arbetar inom det kommunala aktivitetsansvaret i Linköpings kommun idag. Dels med de som är anställda som koordinatörer, vilka är de som möter ungdomarna i sitt arbete, och dels med ansvariga chefer för verksamheten. Intervjuerna har legat till grund för beskrivningarna om hur det kommunala aktivitetsansvaret i Linköping idag är organiserat och arbetar samt för beskrivningen av aktuella målgrupper, insatser och effekter.

Kontakter har tagits med andra kommuner och ansvariga personer inom deras KAA-organisationer har intervjuats och ett studiebesök till Norrköpings KAA har genomförts. Syftet med dessa kontakter har varit att jämföra Linköpings organisation med andra kommuner, vilket redovisas i avsnittet omvärldsbevakning.

*Skolverkets allmänna råd med kommentarer*² om kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar samt materialet *Bättre förutsättningar för det kommunala aktivitetsansvaret, ett stöd för beslutsfattare*³ framtaget av SKR, har använts som ett stöd i kartlägningsarbetet.

Övrig central litteratur som använts i kartlägningsarbetet är *Utanförskapet pris- En bok om förebyggande sociala investeringar*⁴ samt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors rapport *Fokus 2023: Olika villkor för etablering- Lokala förutsättningar och stöd till unga som varken arbetar eller studerar*⁵.

2. Uppdraget för det kommunala aktivitetsansvaret

Kommunerna ska enligt skollagen erbjuda unga som omfattas av det kommunala aktivitetsansvaret lämpliga individuella åtgärder.⁶ Syftet med åtgärderna ska i första hand vara att motivera den enskilde att påbörja eller återuppta en utbildning. Kommunen är ålagd att dokumentera sina insatser på lämpligt sätt.

Gruppen unga som omfattas av aktivitetsansvaret är de som är folkbokförda i kommunen som gått ut grundskolan eller motsvarande, men inte fyllt 20 år och varken går eller har fullföljt utbildning som motsvarar gymnasieskola eller anpassad gymnasieskola. Dessa ungdomar saknar gymnasieexamen från ett nationellt program i gymnasieskolan eller

¹ MUCF, *Fokus 2023 - Olika villkor för etablering: Lokala förutsättningar och stöd till unga som varken arbetar eller studerar*. Stockholm 2023, 11.

² Skolverket. *Skolverkets allmänna råd med kommentarer - Kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar*. 2016.

³ SKR. *Bättre förutsättningar för det kommunala aktivitetsansvaret: Ett stöd för beslutsfattare*. 2023.

⁴ Nilsson Ingvar, Wadeskog Anders, Hök Lena och Sanandaji Nima. *Utanförskapet pris: en bok om förebyggande sociala investeringar*. Stockholm: Studentlitteratur, 2014.

⁵ MUCF, *Fokus 2023 - Olika villkor för etablering: Lokala förutsättningar och stöd till unga som varken arbetar eller studerar*. Stockholm 2023.

⁶ SFS 2010:800, 29 kap. 9 §

gymnasiebevis⁷ avseende anpassad gymnasieskola. Kommunerna ska föra register över de ungdomar som omfattas.

2018 ändrades bestämmelserna i lagen och då förtydligades att kommuner ska erbjuda ungdomar lämpliga individuella insatser. Skolverkets allmänna råd påtalar vikten av att insatserna ska utgå från ungdomarnas behov, förutsättningar och mål och betonar att kommunen ska hålla sig välinformerad om dessa ungdomars situation.

Uppdraget för KAA är reglerat i skollagen kap. 29, 9 § och innebär:

- Att identifiera aktuella ungdomar som faller inom ramen för det kommunala aktivitetsansvaret.
- Att komma i kontakt med berörda ungdomar.
- Att kartlägga berörda ungdomars sysselsättning och nuvarande situation.
- Att erbjuda lämpliga individuella åtgärder.
- Att dokumentera de insatser som görs för berörda ungdomar.
- Att registrera information om sysselsättning och åtgärder och skicka in uppgifter till Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Skolverket två gånger per läsår.

Arbetet med att samla information, kontakta ungdomar och erbjuda insatser ska genomföras under hela året och omfatta allt från kartläggning och uppsökande verksamhet för att hitta de berörda ungdomarna, till olika insatser för att i första hand motivera ungdomar att påbörja eller återuppta en utbildning alternativt en annan form av sysselsättning.

Figur 1. Kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar löper under hela året.⁸

⁷ Gymnasiebeviset beskriver vilka kunskaper och erfarenheter eleven fått med sig från sin utbildning inom anpassad gymnasieskola.

⁸ Skolverket. *Skolverkets allmänna råd med kommentarer - Kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar*. 2016, 13.

I Skolverkets allmänna råd om kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar beskrivs hemkommunens ansvar att leda och styra arbetet. Att på ett strukturerat sätt arbeta mot tydliga och utvärderingsbara mål betonas. Framgångsfaktorer är tydlig ansvarsfördelning, politisk prioritering av arbetet samt att resurser avsätts för arbetet.

Hemkommunen bör:

- 1. se till att det finns en ändamålsenlig organisation med en tydlig ansvarsfördelning och en strukturerad handlingsplan för arbetet med aktivitetsansvaret,*
- 2. identifiera vilka myndigheter och andra aktörer som kan vara aktuella att samverka med inom ramen för aktivitetsansvaret, och*
- 3. skapa förutsättningar och ha ändamålsenliga rutiner för samverkan såväl inom kommunen som med berörda myndigheter och andra aktörer.⁹*

3. KAA i Linköpings kommun

I Linköpings kommun ansvarar bildningsnämnden för det kommunala aktivitetsansvaret. Det nyckeltal som redovisas till nämnd i delårsuppföljningarna är antalet ungdomar i det kommunala aktivitetsansvaret.

3.1 Organisation

De funktioner som arbetar inom KAA är arbetsterapeut, specialpedagog och lärare (2,5 heltidstjänster). Gruppen leds av biträdande elevhälsochef som också ansvarar för mottagningsgruppen för introduktionsprogram. Båda grupperna arbetar nära varandra då uppdragen till vissa delar tangerar varandra samt att även andra beröringspunkter i uppdragen finns.

3.2 Kostnader

Budget 2023 för det kommunala aktivitetsansvaret i Linköpings kommun är 2 500 000 kronor och består främst av kostnader för personal. Det finns även andra kostnader t ex läromedel till ungdomar som studerar på folkhögskola eller komvux, digitalt verksamhetssystem och kostnader för insatser.

Den långsiktiga kostnaden för samhället för ungdomar inom KAA kan bli stor om de misslyckas med att etablera sig i samhället. Forskning visar att om en ungdom inte etablerar sig i samhället under den arbetsföra perioden i livet, uppgår kostnaden till cirka 12 miljoner kronor per individ. Beloppet är beräknat utifrån kostnaden för försörjningsstöd, insatser mot psykisk ohälsa och andra offentliga utgifter kopplat till utanförskapet samt uteblivna skatteintäkter.¹⁰

⁹ Skolverket. *Skolverkets allmänna råd med kommentarer - Kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar*. 2016, 22.

¹⁰ Nilsson Ingvar, Wadeskog Anders, Hök Lena och Sanandaji Nima. *Utanförskapet pris: en bok om förebyggande sociala investeringar*. Stockholm: Studentlitteratur, 2014. 61.

En undersökning från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor visar att ungdomar som varken arbetar eller studerar ofta blir kvar i utanförskap i flera år. Vid 29 års ålder är bara en tredjedel etablerade på arbetsmarknaden.¹¹

3.3 Ekonomiska förutsättningar för ungdomar

Ekonomiska begränsningar kan utgöra ett hinder för att ungdomar ska kunna ta del av insatser. Studiebidrag för gymnasiestudier för ungdomar som studerar kan ges till ungdomar fram till första halvåret de fyller 20 år. Likaså är möjligheten till att erhålla busskort också kopplad till att ungdomen studerar.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) belyser i en rapport att en del ungdomar avstår från att delta i KAA-aktiviteter på grund av ekonomiska skäl och konstaterar att det finns skillnader i ekonomiska förutsättningarna för ungdomar att ta del av aktiviteter inom KAA.¹²

4. Insatser och effekter

4.1 Målgrupp

Antalet ungdomar inom KAA varierar över året, då vissa ungdomar endast är inskrivna under en kort tid medan andra kan ha insatser som pågår längre tid. Under höstterminen 2023 var i genomsnitt 580 ungdomar inskrivna i KAA. På vårterminen brukar det vara ett lägre antal, i genomsnitt 450.

Ungdomarna inom det kommunala aktivitetsansvaret är en heterogen grupp. De har individuella och varierande behov, vilket gör att behovet av insatser ser olika ut för ungdomarna. Det är dock vanligt att ungdomar inom gruppen har en bakgrund med problematisk skolfrånvaro och negativa skolerfarenheter.

Det finns ungdomar som KAA har svårt att etablera kontakt med, särskilt ungdomar som är på väg in i eller redan befinner sig i ett utanförskap på grund av kriminalitet eller sociala orsaker. Vissa ungdomar har felaktiga folkbokföringsadresser och kan därför inte nås.

En stor del av ungdomarna som omfattas av aktivitetsansvaret har psykisk ohälsa och/eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. I denna grupp ingår även ungdomar som är behöriga till nationella program på gymnasiet. Många av ungdomarna som KAA möter står i köer till utredningar inom vården. Särskilt uppmärksammas problem med övergången från BUP till vuxenpsykiatri, där ungdomar inom KAA drabbats av långa kötider och därmed försämrade tillgänglighet.

Vissa ungdomar saknar ett socialt nätverk som kan ge dem stöd.

¹¹ MUCF, *Ett långvarigt utanförskap: Olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar*. Stockholm 2020, 19.

¹² MUCF, *Fokus 2023 - Olika villkor för etablering: Lokala förutsättningar och stöd till unga som varken arbetar eller studerar*. Stockholm 2023, 161.

4.2 Insatser

Huvuduppdraget för KAA är att få ungdomar motiverade till att påbörja eller återuppta studier. KAA har ett nära samarbete med både kommunala och fristående gymnasieskolor i Linköping och det finns goda möjligheter att hitta lämpliga studievägar. Ofta behövs stöd från KAA för att hitta en väg till att återuppta eller påbörja studier. Även andra utbildningsformer som folkhögskola och studier inom komvux erbjuds. För studier inom komvux krävs dispens för ungdomar under 20 år.

Några ungdomar har behov av enklare insatser, till exempel studievägledning för att hitta lämplig fortsatt utbildning.

För de ungdomar där studier just nu inte är ett alternativ är möjligheten att erbjuda lämpliga insatser i dagsläget begränsade. För dessa ungdomar kan praktik på en arbetsplats bidra till meningsfullhet och motivation. KAA har i dag mycket begränsade möjligheter att ordna praktikplatser till ungdomar som har behov av det på grund av att det saknas resurs för den typen av insatser.

En stor del av ungdomarna som KAA arbetar med har komplexa behov och behöver mer omfattande insatser, där samverkan med sociala myndigheter, vård, försäkringskassa och andra aktörer krävs för att kunna erbjuda lämpliga insatser. Vissa ungdomar har behov av insatser inom ramen för psykiatri eller andra vårdinsatser. En del är i behov av att utredas eller få en funktionsbedömning för att kunna få rätt hjälp med lämpliga insatser utifrån deras behov, till exempel ungdomar som har rätt att söka stöd enligt LSS¹³ och aktivitetsersättning. För gruppen ungdomar med komplexa behov har KAA idag utmaningar att koordinera individuella insatser så att de kan få adekvat stöd, eftersom det saknas formella samverkansstrukturer både internt i Linköpings kommun och externt. Den samverkan som sker bygger till stor del på personliga kontakter mellan tjänstepersoner snarare än kända rutiner.

I nedanstående tabell beskrivs olika målgrupper som finns inom KAA, vilka insatser som idag erbjuds samt insatser som saknas för att fler ungdomar ska kunna erbjudas lämpliga individuellt anpassade åtgärder.

¹³ Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Tabell 1 Kartläggning av ungdomar inom det kommunala aktivitetsansvaret

Målgrupper	Insatser som erbjuds idag	Insatser som saknas
Ungdomar som vill studera	<ul style="list-style-type: none"> • Introduktionsprogram • Nationella program • Komvux • Folkhögskola 	
Ungdomar som KAA inte får kontakt med	<ul style="list-style-type: none"> • Kontakt söks kontinuerligt av KAA via brev, e-post och telefon/ sms 	<ul style="list-style-type: none"> • Rutiner för formell samverkan både internt i kommunen och externt med andra aktörer för att få kontakt med och information om aktuella ungdomar (t.ex. socialtjänst, polis)
Ungdomar där studier inte är primärt, utan annan sysselsättning som praktik eller arbete är alternativet till att börja med	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunala feriejobb • Praktik i begränsad omfattning • FOKUS¹⁴, gruppverksamhet som startar vt 2024 	<ul style="list-style-type: none"> • Praktik • Insatser som kan bredda kompetensen som t ex truckkort eller körkortsteori • Hälsöfrämjande aktiviteter
Ungdomar med psykisk ohälsa som medför att studier eller praktik/ arbete inte är ett alternativ, men som kan stärkas via andra enklare insatser		<ul style="list-style-type: none"> • Hälsöfrämjande aktiviteter • Daglig verksamhet • Estetiska verksamheter • Samtalsgrupper
Ungdomar med psykisk ohälsa som gör att andra insatser vid sidan av vård eller behandling inte är aktuellt för stunden		<ul style="list-style-type: none"> • Samverkan med aktörer inom vårdsektorn för att vägleda ungdomar till lämplig vård/ behandling
Ungdomar med stora sociala utmaningar		<ul style="list-style-type: none"> • Rutiner för formell samverkan internt i kommunen och externt med andra aktörer t ex polis, för att kunna erbjuda lämpliga individuella insatser för målgruppen
Ungdomar på Komvux	<ul style="list-style-type: none"> • Kontinuerlig kontakt • Vägledningssamtal 	<ul style="list-style-type: none"> • Studier inom komvux som är anpassade för ungdomar med större stödbehov
Ungdomar som närmar sig 20 år	<ul style="list-style-type: none"> • Komvux 	
Ungdomar som arbetar	<ul style="list-style-type: none"> • Kontinuerlig kontakt • Vägledningssamtal 	
Ungdomar med studiebevis	<ul style="list-style-type: none"> • Informationsutskick • Vägledningssamtal • Komvux 	

¹⁴ FOKUS är en gruppverksamhet riktad mot ungdomar som är utan sysselsättning och utan tydlig planering framåt. Inledningsvis kommer den nya insatsen att kunna erbjudas 12 ungdomar. FOKUS syftar till att hjälpa ungdomar utvecklas och växa. Målet är att ge ökad självkännet, större kunskap om samhällets funktioner och ge de verktyg som behövs för att ta nästa steg i livet, såsom exempelvis studier, praktik eller arbetsträning.

Det behövs ett större utbud av olika insatser för att uppfylla gällande lagkrav för kommunala aktivitetsansvaret. Genom att skapa formella rutiner och tydlig ansvarsfördelning mellan förvaltningar internt i kommunen, skulle ytterligare insatser kunna erbjudas inom ramen för befintlig organisation i kommunen.

Däremot behöver bildningsnämnden finansiera insatser riktade till ungdomar som omfattas av KAA, som andra förvaltningar kan erbjuda i samverkan med utbildningsförvaltningen, då det är bildningsnämnden som har finansieringsansvaret för KAA i kommunen.

4.3 Uppföljning, utvärdering och effekter

Arbetet med KAA behöver regelbundet följas upp och utvärderas utifrån uppställda mål i syfte att bedöma resultat och utveckla kvaliteten i verksamheten. Det digitala verksamhetssystem som idag används uppfyller inte de behov som finns gällande verksamhetsuppföljning och verksamhetsstöd. Bristerna gör det svårt att följa upp och utvärdera insatser och göra analyser och bedöma effekter av arbetet, både på verksamhets- och nämndnivå.

Behovet av ett nytt dokumentationssystem har uppmärksammats av utbildningsförvaltningen och ett arbete med att utreda alternativ för ett nytt verksamhetssystem har påbörjats.

5. Samverkan

Enligt Skolverkets allmänna råd för Kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar ska hemkommunen se till att det finns en ändamålsenlig organisation med en tydlig ansvarsfördelning och en strukturerad handlingsplan för arbetet med aktivitetsansvaret. Vidare ska hemkommunen identifiera vilka myndigheter och andra aktörer som kan vara aktuella att samverka med inom ramen för aktivitetsansvaret, samt skapa förutsättningar och ha ändamålsenliga rutiner för samverkan såväl inom kommunen som med berörda myndigheter och andra aktörer.¹⁵

Enligt skollagen ska kommunerna inom det kommunala aktivitetsansvaret erbjuda de ungdomar som omfattas lämpliga individuella åtgärder. I Skolverkets allmänna råd ska hemkommunen samverka med berörda myndigheter och andra aktörer för att samordna lämpliga individuella åtgärder¹⁶.

KAA genomför kartläggningssamtal för att samla in information om ungdomarna. Det är idag upp till ungdomen själv och vårdnadshavarna att överlämna information om till exempel

¹⁵ Skolverket. *Skolverkets allmänna råd med kommentarer - Kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar*. 2016, 20ff.

¹⁶ Skolverket. *Skolverkets allmänna råd med kommentarer - Kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar*. 2016, 28.

diagnoser, pedagogiska- eller medicinska utredningar. Inom KAA finns behov att utveckla samverkan för att effektivisera kartläggningsarbetet.

5.1 Samverkan med skolor

Det finns strukturer och rutiner utarbetade för samverkan både med kommunala och fristående gymnasieskolor. KAA arbetar med att upprätthålla god samverkan och går kontinuerligt ut med information till gymnasieskolorna. Samverkan med grundskolan sker genom mottagningsgruppen för introduktionsprogram, som är ute på skolorna och träffar elever som befarsas bli obehöriga till gymnasieskolan.

Samverkan med komvux har utvecklats över tid och idag finns rutiner för samverkan och dispens för studier inom komvux för ungdomar under 20 år. Utveckling av samverkan inom detta område pågår. Ungdomar som tidigare misslyckats i skolan behöver mycket stöd även på komvux. Under höstterminen 2023 startades ett pilotprojekt inom komvux för att ge mer stöd till KAA-ungdomar som fått dispens för komvuxstudier. Projektet kommer att utvärderas under vårterminen 2024.

KAA samverkar i viss utsträckning även med folkhögskolor där avtal skrivs för enskilda elever. Även samverkan med folkhögskolor är under utveckling och bland annat finns behov av att kunna erbjuda enklare prova-på-kurser för KAA-ungdomar inom folkhögskolor.

5.2 Samverkan inom kommunen

Det kommunala aktivitetsansvaret är ett uppdrag som behöver ses som hela kommunens ansvar. Inom KAA finns kunskap om vilka ungdomar som omfattas av aktivitetsansvaret. För att bättre kunna nå ut till ungdomarna och kunna erbjuda lämpliga insatser behövs ökad samverkan med andra förvaltningar och aktörer.

Det saknas tydliga vägar till samverkan med andra förvaltningar. På organisationsnivå krävs utveckling av nya rutiner för att möjliggöra en ändamålsenlig samverkan som är långsiktig och effektiv. Den samverkan som finns är kopplad till personliga kontakter och det behöver skapas strukturer för att organisera samverkan utifrån funktion och uppdrag snarare än utifrån person.

Att erbjuda praktikplatser är det främsta utvecklingsområdet för KAA. Genom samverkan mellan bildningsnämnden och arbetsmarknadsnämnden finns möjlighet att samnyttja den kompetens och organisation som finns inom integrations- och arbetsmarknadsförvaltningen (IAF) för vuxna, att även omfatta ungdomar inom KAA.

För de äldre ungdomarna inom KAA, som närmar sig 20 år, behöver samverkan med IAF utvecklas inför övergången till att de blir 20 år och lämnar målgruppen för det kommunala aktivitetsansvaret.

För KAA skulle det vara gynnsamt med en tydligare organisation för samarbete med socialtjänsten samt en väg till kontakt med socialtjänsten.

Funktionsbedömningar kan utgöra ett stöd för KAA och underlätta vid samordning för insatser från andra myndigheter. En funktionsbedömning kartlägger individens arbetsförmåga och förmåga att utföra aktiviteter i vardagen. Om möjligheten att få en funktionsbedömning kunde erbjudas fler ungdomar som omfattas av aktivitetsansvaret skulle KAA:s samverkan med andra myndigheter kunna underlättas.

En aktör som KAA idag har en väl fungerande samverkan med är MiniMaria¹⁷.

5.3 Samverkan med andra aktörer

Samverkan med polisen sker idag inom sociala insatsgruppen (SIG), där KAA kan få information om ungdomar på väg tillbaka till Linköping. För att hitta lämpliga insatser till ungdomar som har stora sociala utmaningar eller har kopplingar till kriminell verksamhet krävs både samverkan med polis och andra aktörer samt utveckling av nya anpassade insatser för denna grupp ungdomar. Det finns även behov av samverkan med polisen för informationsutbyte om ungdomar som omfattas av KAA men som KAA inte lyckats etablera kontakt med.

KAA har i behov av att utveckla samverkan med vården och försäkringskassan samt med HVB-hem inom Linköpings kommun.

Den gruppverksamhet, FOKUS, som KAA planerar att starta vårterminen 2024, hoppas de som arbetar i KAA kommer att bidra till ökad samverkan med andra aktörer.

6. Omvärldsbevakning

I oktober 2023 hade Linköpings kommun 692¹⁸ ungdomar inskrivna i KAA. Resursen i Linköpings kommun som arbetar med KAA-uppdraget utgörs av 2,5 heltidstjänster fördelat på en arbetsterapeut, en specialpedagog som arbetar heltid samt en lärare som delar sin tjänst mellan KAA och mottagningsgruppen för introduktionsprogram. Inom Linköpings kommun utgår i regel inga ekonomiska bidrag till ungdomar som deltar i insatser via KAA. Ungdomar som via KAA får hjälp med dispens till komvux eller plats på folkhögskola kan få hjälp med läromedel och lånedatorer för skolarbete. Det dokumentationssystem som Linköpings KAA använder är Östergötlands elevdatabas.

6.1 En jämförelse med andra kommuners KAA

I kartläggningen har omvärldsbevakning genomförts genom intervjuer med fem andra kommuner. Statistik för antalet rapporterade ungdomar inom KAA har hämtats från SCB. Intervjuerna har fokuserat på områden som handlar om organisation, dokumentation och

¹⁷ MiniMaria är en mottagning i Linköping som erbjuder stöd till ungdomar som har ett riskbruk, är beroende av alkohol och droger eller har problem med tv- eller dataspelande.

¹⁸ 692 ungdomarna som redovisas ovan är drygt 60 ungdomar egentligen avslutade men finns kvar i statistiken tills dess att rapportering görs till SCB, vilket sker två gånger per år. Vidare finns det några ungdomar som börjat ett gymnasium i en annan kommun och dessa ungdomar avslutas inte av KAA förrän dess att första fakturan från aktuell kommun kommer till Linköpings kommun. Därutöver finns det ytterligare ungdomar i statistiken som påbörjat en universitets- eller högskoleutbildning i en annan kommun eller utomlands. Så länge ungdomarna är folkbokförda i Linköping hamnar de då i det kommunala aktivitetsansvaret.

insatser. Frågor om ekonomiska förutsättningar och ekonomiskt bidrag till ungdomar som ingår har också tagits upp, samt frågor om samverkan och den politiska uppföljningen av verksamheten. I tabellen nedan redovisas övergripande statistik och fakta, därefter följer en kort sammanfattning av centrala områden som kom fram i intervjuerna.

Tabell 2 Jämförelse med andra kommuners KAA-arbete

Kommun	Antal rapporterade läsåret 2022/23	Andel rapporterade av folkmängden i åldersgruppen 16-20 år (%)	Bemanning (antal tjänster)	Dokumentations-system	Ekonomiska bidrag till ungdomar inom KAA förekommer
Linköping	908	9,9	2,5	Östergötlands elevdatabas	nej
Norrköping	871	11,4	6,2	UKA	ja
Uppsala	1210	9,6	3	RS IST regional samverkan	nej
Jönköping	880	11,5	9	Edlevo	ja
Örebro	696	8,4	9	UKA	ja
Västerås	928	11,2	15*	UKA	ja

* KAA i Örebro ingår i en större grupp med ett bredare uppdrag, och siffran i tabellen kan därför inte jämföras med siffran för övriga kommuner. I Örebro arbetar gruppen även med kartläggning av elever inom grundskolan och placeringar på introduktionsprogram.

6.1.1 Norrköping

Norrköpings kommun har en handlingsplan för KAA som beskriver uppdrag, organisation, ansvarsfördelning, insatser, rutiner för arbetet samt identifierade utvecklingsområden.

I Norrköpings kommun är 7 personer anställda inom KAA, motsvarande 6,2 heltidstjänster. I personalgruppen finns tre studie- och yrkesvägledare, tre socialpedagoger samt en verksamhetsutvecklare. I maj 2023 togs ett beslut om att flytta 7 miljoner från kompetens- och försörjningskontoret till utbildningskontoret, i syfte att satsa dessa på utveckling av KAA. Detta arbete har nu påbörjats.

Norrköping använder det administrativa systemet UKA, som ger underlag för att ta fram statistik som kan användas till analyser av arbetet.

Inom Norrköpings kommun erbjuds ungdomar som deltar i regelbunden praktik en matersättning på 10 kr per timme, max 5 timmar per dag i högst 6 månader. Ungdomar som deltar i verksamhet som KAA erbjuder kan erhålla busskort vid behov. I Norrköping samverkar KAA med Kompetensförsörjningskontoret, kring "Unga i jobb", en insats som kan erbjuda KAA-ungdomar en tidsbegränsad anställning i 6 månader inom någon av kommunens egna verksamheter. De ungdomar som erbjuds insatsen får välja om de vill

jobba heltid eller kombinera arbete med studier på 25-50 %. De får lön enligt avtal och lönen varierar utifrån ålder.

KAA i Norrköping har påbörjat ett arbete med att systematisera och utveckla kartläggningen av ungdomars behov. De senaste året har KAA gjort hembesök hos ungdomar som de inte kunnat nå via brev, e-post, telefon eller sms. Besöken har gett effekt genom att antalet okända ungdomar har minskat betydligt. Det har också medfört att de har nått fler ungdomar, vilka de sedan också kunnat erbjuda insatser.

6.1.2 Uppsala

I KAA i Uppsala ingår 7 personer, som arbetar med KAA-handläggning och placering av elever på introduktionsprogram samt två som driver ett ISA-projekt (Insatser i samverkan för unga, finansierat av Europeiska socialfonden) som handlar om att utveckla samverkan mellan utbildningsförvaltningen och arbetsmarknadsenheten gällande övergångar för ungdomar mellan 16- och 20 år, som varken arbetar eller studerar. De tre handläggarna har kompetens som specialpedagog, studie- och yrkesvägledare och socionom.

Uppsala saknar ett fungerande dokumentationssystem för KAA.

Uppsala tillämpar inga ekonomiska bidrag till ungdomar som deltar i aktiviteter inom KAA. De ser att det finns behov av att kunna erbjuda ungdomar någon form av ersättning och arbetar med att undersöka hur det skulle kunna gå att hitta någon lösning för det. Vidare beskriver Uppsala att de skulle behöva kunna hjälpa ungdomar med busskort för transport till aktiviteter inom KAA, en möjlighet de inte har idag.

Det finns en samverkansgrupp inom Uppsala kommun som fokuserar på alla unga mellan 16 och 20 år som varken arbetar eller studerar. I Uppsala arbetar även med något de kallar "en väg in" för alla frågor som rör unga som varken arbetar eller studerar. Det finns stora förhoppningar om att detta kommer bli en framgångsfaktor i arbetet med målgruppen.

6.1.3 Jönköping

I Jönköpings kommun arbetar 9 personer inom KAA, motsvarande 9 heltidstjänster. De professioner som ingår är en teamledare, en administratör, en studie- och yrkesvägledare samt sex studiecoacher.

KAA använder det gemensamma elevdokumentationssystemet som finns för alla verksamheter, från grundskola till vuxenutbildning. Systemet ger en samlad information om barn och unga men har begränsade möjligheter att stödja KAA med statistiska underlag och därför kompletteras systemet med en egen databas i Qlikview för att kunna göra uppföljningar och analyser.

I Jönköping används olika ersättningar till ungdomar som har insatser via KAA. De har en praktikersättning för ungdomar som får praktik, vilken motsvarar studiebidraget och utgår från praktik i en omfattning som motsvarar 100 % av den enskilda ungdomens arbetsförmåga, där schablonavdrag görs vid frånvaro. Det är KAA som gör bedömningen av vilken omfattning av praktik som motsvarar heltid för de praktiserande ungdomarna. De tillämpar även ungdomsanställning, som är en timanställning på beredskapsavtal på olika

tjänster skapade inom kommunal verksamhet. Ungdomsanställning kan tillämpas upp till 6 månader.

KAA redovisar årligen resultat för sin verksamhet för ansvarig nämnd. Redovisningen tar upp vad ungdomarna är sysselsatta med och vad de går vidare till, bland annat ingår statistik om hur många ungdomar som arbetar, hur många som slussas till studier inom gymnasiet eller vuxenutbildningen och avbrottsstatistik.

Det finns en tydlig samverkansstruktur i kommunen och en handlingsplan för samverkan för barn och unga sedan 2011. I planen finns mål att stärka strukturer för samverkan.

6.1.4 Örebro

I Örebro finns 9 handläggare inom KAA, motsvarande 9 heltidstjänster. I KAA ingår sju arbeidskonsulenter, en studie- och yrkesvägledare och en kurator. De två sistnämnda är med i centrala nätverk för sina professioner. Samtliga arbetar som handläggare inom KAA.

Dokumentationssystemet är UKA och det går enkelt att få ut information om ungdomarna och insatserna men sämre på att ta fram statistik på en aggregerad nivå.

I Örebro ger de ersättning till ungdomar (50 kr per dag) som deltar i aktiviteter, t ex praktik. Därutöver bistår de vid behov ungdomar med busskort, utifrån samma krav som gäller för gymnasieungdomar, det vill säga att det ska vara minst 6 km mellan bostad och förrättningsställe.

KAA i Örebro har sedan starten arbetat med olika typer av egna insatser som de arrangerat. Insatserna har förändrats och utvecklats över tid, t ex "Låg-tröskel-aktiviteter", som exempelvis träning och caféverksamhet. De ordnar också praktik till ungdomar. I det arbetet ingår även att vägleda ungdomar att själva ordna praktikplatser och stödja dem i detta. De beskriver att en framgångsfaktor har varit att möjliggöra "stegförflyttningar" för ungdomarna.

6.1.5 Västerås

KAA ingår som en del av verksamheten *Arenan* i Västerås. De jobbar med tre uppdrag inom gruppen, kartläggning av elever inom grundskolan som bedöms behöva extra stöd i övergången till gymnasiet, placeringar på introduktionsprogram i gymnasiet samt kommunala aktivitetsansvaret. 15 personer är anställda på heltid för att utföra dessa tre uppdrag: en enhetschef, en kvalitetssamordnare, tre administratörer, tre studie- och yrkesvägledare, två pedagoger, två socionomer samt tre arbetsmarknadskonsulenter.

I Västerås har de UKA som dokumentationssystem.

Ungdomar inskrivna i KAA får timersättning när de deltar i aktiviteter. Som mest kan de få 1250 kr i månaden, motsvarande studiebidraget, om de deltar i aktiviteter heltid. Västerås erbjuder även busskort till ungdomar som har behov av det. Ungdomar som har behov av fysisk aktivitet har tillgång till gratis träning på kommunens gym i stadshuset.

I Västerås utgör *Arenan* en verksamhet som är ett eget verksamhetsområde inom utbildningsförvaltningen med olika kompetenser som arbetar i tvärprofessionella team. De har ett dokumentationssystem som ger möjlighet till statistik och verksamhetsuppföljning.

7. Slutsatser

Följande centrala utvecklingsområden har framkommit i kartläggningen:

- **Styrning och ledning**

Enligt Skolverkets allmänna råd ska hemkommunen se till att det finns en ändamålsenlig organisation och resurstilldelning och att arbetet styrs av tydliga mål som kan utvärderas. Arbetet med det kommunala aktivitetsansvaret behöver följas upp regelbundet och utvärderas utifrån uppsatta mål för verksamheten. Hemkommunen ska skapa förutsättningar och ha ändamålsenliga rutiner för samverkan såväl inom kommunen som med berörda myndigheter och andra aktörer.

- **Uppföljning och utvärdering av KAA**

Det digitala verksamhetssystem som idag används uppfyller inte de behov som finns gällande verksamhetsuppföljning och verksamhetsstöd. Bristerna gör det svårt att följa upp och utvärdera insatser samt analysera resultatet, både på verksamhets- och nämndnivå/hemkommun.

Genom bättre dokumentation av KAA:s arbete skulle kunskapen om målgruppen öka samtidigt som effekterna olika insatser kan bedömas. Uppföljningen av arbetet skulle kunna utvecklas och kunskapen om det kommunala aktivitetsansvaret öka.

- **Praktikplatser och insatser som kan leda till arbete**

KAA saknar möjlighet att erbjuda praktikplatser. Genom samverkan mellan bildningsnämnden och arbetsmarknadsnämnden finns möjlighet att samnyttja den kompetens och organisation, som finns inom integrations- och arbetsmarknadsförvaltningen för vuxna, att även omfatta ungdomar inom KAA.

- **Samverkan med andra förvaltningar och aktörer**

Formella rutiner för samverkan med andra förvaltningar och aktörer behöver skapas för att kunna erbjuda fler insatser och möjliggöra en ändamålsenlig samverkan som är långsiktig och effektiv. Den samverkan som finns idag är till stor del kopplad till personliga kontakter och det behöver skapas strukturer för samverkan utifrån funktion och uppdrag snarare än utifrån person.

- **Ökad kunskap om det kommunala aktivitetsansvaret**

Kunskapen om det kommunala aktivitetsansvaret behöver öka inom hela kommunens organisation och fler nämnder och förvaltningar behöver involveras aktivt i arbetet. Kunskap, intresse och samarbete inom hela kommunen krävs för att uppdraget med det kommunala aktivitetsansvaret ska kunna uppfyllas.

Referenslista

MUCF, Fokus 2023 - *Olika villkor för etablering: Lokala förutsättningar och stöd till unga som varken arbetar eller studerar*, Stockholm: 2023,

<https://www.mucof.se/publikationer/fokus-23-olika-villkor-etablering>, (hämtad 2023-12-01)

MUCF, *Ett långvarigt utanförskap, Olika utmaningar för unga som varken arbetar eller studerar*, Stockholm: 2020, <https://www.mucof.se/publikationer/ett-langvarigt-utanforskap>, (hämtad 24-01-08)

Nilsson Ingvar, Wadeskog Anders, Hök Lena och Sanandaji Nima. *Utanförskapets pris: en bok om förebyggande sociala investeringar*. Stockholm: Studentlitteratur, 2014.

SFS 2010:800. Skollag. Utbildningsdepartementet.

SKR. *Bättre förutsättningar för det kommunala aktivitetsansvaret- Ett stöd för beslutsfattare*, Stockholm: 2023.

<https://skr.se/download/18.3bf334b31864abd5d3e9efb/1676382728643/8047-119-0.pdf>
(hämtad 2023-05-02)

Skolverket. *Att styra och leda arbetet med kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar*. Skolverket. 2023

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/organisera-for-fortsatta-studier-och-arbetsliv/kommunernas-aktivitetsansvar--for-ungdomar> (hämtad 2023-11-24)